

בס"ד. שיחת יום ב' דחג הסוכות, ה'תשט"ז.

בלתי מוגה

א. אודות¹ יום-טוב נאמר² "ושמחת בחגך", ששמחה זו צריכה להיות לא רק ברוחניות, אלא עלי' לחדור ("דערנעמען") גם את הלב הגשמי, שבבשר הלב הגשמי תורגש שמחה.

ולכן "אין שמחה אלא בבשר" ו"אין שמחה אלא ביינ"³, דברים גשמיים, כיון שהשמחה צריכה להיות מורגשת גם בגשמיות.

בזמן הבית הי' עיקר השמחה ע"י בשר, ע"י בשר השלמים; בימינו, בזמן הגלות, ששמחה זו נחסרה — עברה השמחה ליינ.

בשולחן ערוך אדמו"ר הזקן הלכות יום-טוב⁴ משמע, שבזמן הזה הענין ד"אין שמחה אלא ביינ" הוא מדאורייתא, כיון שאין בשר השלמים. כלומר: נוסף על החיוב דקידוש, שישנו גם בשבת וראש-השנה — ישנו החיוב דשתיית יין⁵, כיון שבזמן הזה הענין ד"ושמחת בחגך" הוא ע"י יין דוקא, ואפילו בחול-המועד.

[וסיים⁶ כ"ק אדמו"ר שליט"א:] נותר עדיין עוד זמן-מה עד השקיעה, ובמשך מספר רגעים אלו עדיין יו"ט הוא. ולכן, יאמרו עתה "לחיים", כדי לצאת בבירור ידי חובת שמחת יו"ט לכל הדעות, ללא שום "שאלות", וימשיכו את השמחה על כל השנה כולה].

* * *

ב. בחג' הסוכות ישנן כמה מצוות, מלבד מצות ישיבת סוכה. ואעפ"כ נקרא היום-טוב על שם סוכות, ולא על שם שאר המצוות, כמו מצות ד' מינים וכו'.

(1) סעיף זה הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א (באידיש), ונדפס בלקו"ש ח"ב ע' 432. במהדורא זו ניתוספו עוד איזה ציוני מ"מ, וכמה פרטים מהנחה בלתי מוגה.

(2) פ' ראה טז, יד.

(3) ראה פסחים קט, א.

(4) סתקכ"ט ס"ז.

(5) וזהו הטעם למנהג ישראל — ש"תורה הוא" (ראה תוד"ה נפסל — מנחות כ, ב.

ויעוד) — לשתות יין ביו"ט גם בתוך הסעודה (ראה שו"ע אדה"ז שם ס"ד) — מהנחה בלתי מוגה.

(6) מהנחה בלתי מוגה.

(7) מכאן עד סוס"ה — הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א (באידיש), ונדפס בלקו"ש ח"ב ע' 417 ואילך. במהדורא זו ניתוספו עוד איזה ציוני מ"מ, וכמה פרטים מהנחה בלתי מוגה.

א' הטעמים לזה הוא — כיון שישנה מעלה במצות ישיבת סוכה על נטילת ד' מינים, שמצות סוכה קשורה עם כל ימי החג. במשך כל היום-טוב דסוכות, מהרגע הראשון, משקידש החג⁸, ישנה כבר המצוה דשיבת סוכה; אבל בנוגע לד' מינים, אפילו בבית המקדש, מתחיל חיובם רק בבוקר⁹.

יתירה מזו במצות הישיבה בסוכה — שלא זו בלבד שהתחלתה מהרגע הראשון, משקידש החג, אלא שמוכרחת להיות הכנה לזה לפני חג הסוכות, שהרי זהו בנין של ג' דפנות, או כמו מנהגנו¹⁰, ד' דפנות, ודוקא "תעשה"¹¹ — ולא מן העשוי¹², והרי אי אפשר לעשות זאת ביום-טוב, אלא בהכרח להכינו מקודם יום-טוב, ובעשיית הסוכה ישנה כבר מצוה¹³. משא"כ בד' מינים — אפשר שכל העשוי תהי' ביום-טוב.

חילוק נוסף ישנו בין סוכה לד' מינים — שד' מינים יש בהם הגבלה: לאחר קיום המצוה — נפטרים ממנה. משא"כ במצות ישיבת סוכה, שהמצוה היא "תשבו"¹⁴ כעין תדורו¹⁵ — הרי לא שייך לומר שכבר קיים את המצוה, אלא היא נמשכת במשך כל ימי החג.

מצות ישיבת סוכה מתחילה משקידש החג, עד כלות ימי החג.

ג. מעלה נוספת במצות סוכה על כל המצוות, גם על מצות נטילת ד' מינים:

כל המצוות הם ענינים פרטיים, הם מקיפים את האדם בענינים פרטיים: מצוה זו מקיים הוא באבר זה, ומצוה זו מקיים הוא באבר אחר, אבל אין זה מקיפו בכל עניניו. משא"כ מצות סוכה, "תשבו כעין תדורו", הרי כל הענינים שעושה — הוא עושה את הצרכים הפרטיים שלו, אותם ענינים שעשה לפני שבוע — הנה היום, כשעושה אותם בסוכה, מקיים בזה מצוה¹⁶.

יתירה מזו: ידוע מאמר רו"ל¹⁷ "כל אדם שאין לו בית אינו אדם",

8) ראה פרש"י ד"ה ה"ג — סוכה לג, ב.
 9) טושו"ע או"ח רסתני"ב.
 10) שו"ע או"ח סתר"ל ס"ה בהגה. ספר המנהגים חב"ד ע' 65.
 11) פ' ראה טז, ג.
 12) סוכה יא, ב. וש"נ.
 13) ראה פרש"י מכות ח, א (ד"ה השתא).
 14) דאשתקד ס"ד (תו"מ ח"ג ריש ע' 19). וש"נ.
 15) יבמות סג, א תורה שאין.
 16) אינה גמור המצוה שיעקר המצוה הוא לישב בה".
 17) אמור כג, מב.
 18) סוכה כח, ב. שו"ע אדה"ז או"ח סתר"ל ס"א.

כלומר, שחסרה בו השלימות ד"אדם", כיון שאדם מוכרח שתהי' לו דירה לשבת בה. ומעלה זו, שיש לו דירה — אינה דוקא בשעה שהוא נמצא בהדירה, אלא אפילו כשהוא נמצא בשוק, הרי בזה שיש לו דירה למושבו, הרי הוא "אדם".

ובמילא, בבוא חג הסוכות, שהמצוה היא "תשבו כעין תדורו" — הרי במשך שבעה ימים אלו דירתו היא הסוכה, שבזה היא השלימות דה"אדם" שבו. וא"כ מובן, שאפילו בשעה שאינו נמצא בהסוכה — כיון שקבע את הסוכה לדירתו, קשור הוא גם אז עם המצוה דסוכה.

ד. חודש תשרי הוא חודש כללי¹⁸ על כל השנה כולה, וממילא מובן שכל המצוות שבחודש זה הם הוראה בעבודה על כל משך השנה.

ההוראה ממצות סוכה היא:

תובעים מיהודי שיהי' "בכל דרכיך דעהו"¹⁹, שכל עניניו יהיו קשורים עם הקב"ה. לא רק בשעת לימוד התורה והתפלה עליו לעבוד את הקב"ה, אלא אפילו בשעה שעוסק ב"עובדין דחול", עליו לקשר "עובדין דחול" אלו גופא עם הקב"ה.

והכח והעוז על זה — לוקחים ממצות סוכה²⁰.

במצות סוכה, הרי אפילו בשעה שישן בסוכה מקיים הוא את מצות הקב"ה, ואפילו בשעה שאינו נמצא כלל בסוכה, גם אז קשור הוא עם המצוה. ומזה צריך הוא לקחת כוח ועוז על כל השנה, שבכל עניניו יהי' משועבד לאלקות²¹.

ה. הגמרא²² קוראת למצות סוכה בשם "מצוה קלה"²³.

כי, בשעה שיהודי מעמיד את עצמו בתוקף — יהי' מה שיהי', אני הנני עבד למלך מלכי המלכים הקב"ה — אזי קל לו לפעול שגם צרכיו הגשמיים יהיו כדבעי למהוי, וגם בתחתונים עושה הוא דירה לו יתברך.

לך מיד בתחילת השנה מצוה שבה ביכלתך לעבוד את הקב"ה גם בצרכיך הגשמיים, כדי שממצוה זו תקח כח ועוז על כל השנה (מהנחה בלתי מוגה).

(21) ראה גם מכתב י"ב תשרי שנה זו (אג"ק ח"י"ב ריש ע' טו).

(22) ע"ז ג, סע"א.

(23) ראה גם "רשימות" חוברת סב ע' 21.

(18) ויק"ר פכ"ט, ח.

(19) משלי ג, ו. שו"ע או"ח סרל"א.

(20) כלומר: יהודי יכול לטעון: בשלמא

בשעת התורה והתפלה — מבין הוא שעליו לעבוד את הקב"ה, אבל בשעה שעוסק ב"עובדין דחול" — מנין ימצא בעצמו כח לעבוד את הקב"ה ע"י "עובדין דחול" אלו גופא? — על כך עונים לו: בשביל זה ניתנה

ובשעה שהוא עושה מכל עניניו דירה עבור הקב"ה — אזי נמשך בכל עניניו מידו הרחבה בכל המצטרך לו, בבני חיי ומזוני רויחי.

* * *

ו. צוה לנגן ואמר מאמר ד"ה ולקחתם לכם.

* * *

ז. אדמו"ר הזקן פוסק בשו"ע²⁴: "הי' אוכל בשבת ונמשכה סעודתו עד שחשיכה .. אם לא התפלל ערבית ומו"ש הוא ר"ח, מזכיר של שבת וגם של ר"ח אם אכל כזית משחשיכה".

ונמצא, שכאשר ישנם שני ענינים טובים באותו הזמן — שבת ור"ח — אפשר "לחטוף" כזית מכאן וכזית מכאן, וכך לזכות בשני הענינים. ובעניננו:

במוצאי יום-טוב מתחילה שמחת בית השואבה. וישנם כאלה ש"מדקדים" — שלא במקום הראוי — וחוששים לשמוח עתה בשמחת בית השואבה, שהיא שמחה גדולה ביותר, כדי שלא "לחלל" ח"ו קדושת יו"ט...

— פעם²⁵ בהיותי בבית-הכנסת בלילה ושלשתי דבר-מה בקופת-צדקה, ניגש אלי משהו וטען: הייתכן שאתם נוהגים כך ("ווי קומט צו אייך אַזאַ זאַך") — והרי איתא להדיא בכתבי האריז"ל²⁶ שאין ליתן צדקה בלילה?

[פירוש הדברים בכתבי האריז"ל הוא²⁷:

במצות הצדקה ישנם ב' ענינים: א) המצוה ד"לא תקפוץ גוי"²⁸ — כשרואה עני המבקש צדקה²⁹, (ב) המצוה ד"נתון תתן גוי"³⁰ — שזהו חיוב על כאו"א מישראל, אפילו עני המחזר על הפתחים, ליתן צדקה (לכל-הפחות) פעם אחת בשנה³¹.

ומובן, שהמדובר בכתבי האריז"ל הוא בנוגע להמצוה ד"נתון תתן גוי", שמצוה זו היא בעיקר ביום, וכן משמע גם בירושלמי³². והיינו,

ואילך. וש"נ.

24) או"ח סקפ"ח סי"ז.

28) פ' ראה טו, ז.

25) ראה גם מכתב ה' תמוז שנה זו (אג"ק

29) שו"ע יו"ד ר"ס רמז (ממעשה דנחום

חי"ג ע' רמא).

איש גמזו (תענית כא, א).

26) ראה נגיד ומצוה (בתפלת שחרית).

30) שם, יו"ד.

שער הכוונות ענין תפלת ערבית דרוש א'.

31) שם ר"ס רמח. שם סרמ"ט ס"ב.

פע"ח שט"ו פ"א.

32) שקלים פ"ה ה"ד.

27) ראה בארוכה אג"ק ח"ב ע' קנב

שהסדר דנתינת צדקה קודם התפלה (כמארז"ל³³ "יהיב פרוטה לעני והדר מצלי") הוא קודם תפלת שחרית ותפלת מנחה דוקא, אבל לא קודם תפלת ערבית. אבל המצוה ד"לא תקפוץ גו" — שייכת בכל זמן³⁴.

לאחרי זה, כשהייתי אצל כ"ק מו"ח אדמו"ר, אמרתי לו שקיבלתי היום "פסק", וסיפרתי לו המעשה אודות ה"פסק" שקיבלתי מא' בענין נתינת צדקה בלילה — נענה כ"ק מו"ח אדמו"ר ואמר לי: הלה — מסתמא אינו נותן צדקה גם ביום, ולכן מצער אותו כשזולתו נותן צדקה בלילה...

ועד"ז בעניננו: אלו המדקדים כ"כ שלא לשמוח בשמחת בית השואבה עתה — מסתמא גם לאח"ז אינם שמחים כדבעי, ולכן ישנו אצלם ה"דקדוק" שלא לשמוח בשמחת בית השואבה עתה! —

אמנם, אפילו לשיטתם של אותם "מדקדים" — הרי בנוגע להזמן שבו אנו נמצאים עתה, משחשכה ליל מוצאי יו"ט, אין כל מקום ל"דקדוק" זה, שכן, ע"פ דין, כאשר ישנם שני ענינים טובים באותו הזמן (ובנדר"ד: שמחת יו"ט ושמחת בית השואבה שבמוצאי יו"ט, חוה"מ) — אפשר לזכות בשני הענינים.

[כ"ק אדמו"ר שליט"א צוה לנגן ניגון שמחה].

* * *

ח. אודות³⁵ שמחת בית השואבה נאמר³⁶ "ושאבתם מים בששון ממעיני הישועה". והיינו, שהמים שהיו שואבים בשביל ניסוך המים על גבי המזבח היו צריכים להיות ממעיינות.

ע"פ נגלה אין זה מובן³⁷: שהרי הרמב"ם פוסק³⁸ שאם לא היו יכולין להביא ממי השילוח, היו לוקחין מים מהכיור, והכיור לא הי' לו דין מעיין³⁹. יתירה מזו — מי מקוה כשרים לכיור, ובמילא על פי זה — גם לניסוך⁴⁰.

וש"נ.

(33) ב"ב יו"ד, א.

(38) הל' תמידין ומוספין פ"י ה"י.
(39) ונוסף לזה: בשעה שהרחיבוהו (ראה ערכין יו"ד, ב) — לא הי' להשילוח דין מעיין ומ"מ היו מביאין ממנו לניסוך המים (מהנחה בלתי מוגה).

(34) ראה גם "חקרי מנהגים" (בהוצאת "אהלי שם", תשנ"ט) ע' רמ ואילך. וש"נ.
(35) מכאן עד סוסי — המשך השיחה המוגהת הנ"ל (הערה 7).

(36) ישע"י יב, ג. וראה סוכה מח, ב.

(40) לא כתוס' סוכה שם (ד"ה מנא הני מילי).

(37) ראה גם שיחת שמחת ביה"ש דאשתקד סל"ד (תו"מ חי"ג ריש ע' 41).

ועכצ"ל הפשט בזה — שאין נפקא-מינה מנין שאבו את המים, ממעיינות או ממקומות אחרים; העיקר הוא שיהי' "ושאבתם מים בששון", ועי"ז נעשה במילא "ממעיני הישועה".

ט. המעלה במי מעיין על שאר מימות היא:

(א) מעיין מטהר בכל שהוא⁴¹. שאר מימות צריכים שיעור בכמות המים, אבל מי מעיין, מכיון שהם מחוברים להמקור, אין נוגע בהם שיעור בכמות, אלא נוגע האיכות, ומטהרין בכל שהוא.

(ב) מטהרין בזוחלין⁴². שאר מימות צריכים להיות נתונים במקום מסויים, שמקום זה מכיל ומודד אותם, אבל מי מעיין — אם הם מחוברים עם המקור, אינם צריכים לזה⁴³.

הכוונה בזה ברוחניות⁴⁴:

אם רוצים ללכת עם הכחות הפרטיים ועם חשבונות פרטיים, בהפסק מהמקור — אזי יש צורך בכמה תנאים: בהכרח שיהי' "שיעור", צריך שיהי' לו די שכל ודי כחות, ושיעור "שכל גופו עולה בהם"⁴⁵, ושיעור זה צ"ל משוער ומדוד ע"י דבר שחוץ ממנו, דהיינו שגם מצד הזולת יוסכם שהשיעור שלו הוא מספיק. ואם אין לו תנאים אלו — הרי בנוגע לטהר את הזולת, אין מה לדבר כלל; ועוד יש מקום לומר שהמים עצמם יהיו מקבלים טומאה⁴⁶.

אבל בשעה שמקושרים להמקור, להמעין — אזי מטהרים בכל שהוא ובזוחלין. אין שום תנאים.

בין אם הכחות שלו הם בריבוי או במיעוט, ואפילו "כל שהוא" בלבד, ונוסף לזה ה"ה גם "זוחלין" — מ"מ, מכיון שהוא מקושר עם המקור, צועד הוא על "כתפיים רחבות" ("גייט ער אויף ברייטע פלייצעס"). ולא זו בלבד שהוא אינו מקבל טומאה, אלא אדרבה — הוא מטהר את כל הטומאות, אפילו טומאה חמורה ביותר (מי חטאת), כיון שבזה לא נוגע הכחות שלו, להיותו מקושר להמקור.

י. עפ"ז יובן ג"כ הענין ד"ושאבתם מים בששון ממעיני הישועה":

הענין דניסוך המים בעבודת האדם ברוחניות הוא — קבלת-עול,

(41) ראה גם תו"מ ח"ב ע' 118 ואילך.

ועוד.

(42) עירובין ד, ב. וש"נ.

(43) ראה מקואות שם מ"א ואילך.

(44) מקואות פ"א מ"ז.

(45) שם מ"ח.

(46) ראה בכל הנ"ל מפרשי המשנה

מקואות פ"ה מ"ו וחי' הצ"צ לשם.

שזהו החילוק בין יין ומים⁴⁷: יין — יש בו טעם, דענינו ברוחניות — הבנה והשגה; מים הם דבר שמצד עצמו אין להאדם טעם בזה, והוא עושה זאת רק מצד קבלת-עול. הוא אינו מתחשב בעצמו, איך מתקבל הענין בשכלו, אלא מתקשר עם המקור, ומקיים זאת בקבלת-עול. בשעה שישנו אצלו הענין ד"ושאבתם מים בששון", יש לו מעט מים פשוטים ("ער האָט אַ ביסל פשוט'ע וואַסער"), דבר שאין לו בו תענוג, ואעפ"כ ה"ה שואב אותם בשמחה, כיון שעתיד לנסכם ע"ג המזבח בשביל הקב"ה, כפי שצוה הקב"ה — אזי נעשה זה במילא "ממעיני הישועה", שנעשה מי מעיין המחובר למקור ומטהר בכל שהוא ובזחלין, ונמשך ישועה בכל הענינים, שלא לפי ערך כחותיו כלל, כיון שהוא מיוחד עם המקור.

* * *

יא. (לאחרי שניגנו כמה ניגוני שמחה — אמר כ"ק אדמו"ר שליט"א):

ישנו פתגם⁴⁸ מא' מתלמידי הרה"צ מלובלין (הם היו גדולי ישראל "גרויסע אידן") — שהיום הוא יום ההילולא שלו — על הפסוק⁴⁹ "בשוב ה' את שיבת ציון גו' אז יאמרו בגוים וגו'":

"אז, בביאת משיח במהרה בימינו, "יאמרו בגוים", ישאלו הגוים, "הגדיל ה' לעשות עם אלה", מה זה שהגדיל ד' לעשות עם ישראל שהם במדרגה גדולה כל כך. וישיבו אותם ישראל: "הגדיל ה' לעשות עמנו", מה שהגדיל לעשות עמנו הוא, מפני ש"היינו שמחים" על כל הבא עלינו".

(וסיים כ"ק אדמו"ר שליט"א: זהו אמנם פתגם של חסידות פולין "אַ פוילישער וואָרט"), אבל זהו פתגם אמיתי. — צריכים איפוא לנצל זאת! ...)

* * *

יב. שמחת בית השואבה היתה נעשית ברעש גדול ("מיט אַ גרויסן פאַראַד") ובשמחה גדולה, ועד שאמרו חז"ל⁵⁰ "מי שלא ראה שמחת בית השואבה לא ראה שמחה מימיו".

47) ראה גם שיחת שמחת בית השואבה ותהלים — להרה"ק ר' שמעון מעיריסלוב (הובא בס' "דבר יום ביומו" ט"ז תשרי).

48) דאשתקד סי"ב (תו"מ ח"ג ע' 22 ואילך). ותהלים קכו, א.ג. וש"נ.

49) תורת שמעון" עה"ת ומועדים (48) ס' "תורת שמעון" עה"ת ומועדים (50) סוכה נא, א.ב.

ומהטעמים לזה⁵¹ — כיון שניסוך המים הוא ענין שאין הצדוקים מודים בו⁵², ולכן, כדי "להוציא מלבן של צדוקים"⁵³, היו עושים את שמחת בית השואבה ברעש גדול.

והענין בזה ברוחניות — שבשעה שישנו מנגד על ענין מסויים, ואעפ"כ מתגברים על המנגד, אזי הענין הוא באופן נעלה יותר מכפי שהי' אילו לא הי' מנגד מלכתחילה, וע"ד מעלת בעלי תשובה על צדיקים גמורים⁵⁴. ולכן בשעת שמחת בית השואבה, שאז היתה ההתגברות על הצדוקים — היתה שמחה גדולה ביותר.

ועפ"ז יובן הטעם שבשעת קצירת העומר לא הי' רעש גדול כ"כ כמו בשמחת בית השואבה, אף שגם קצירת העומר היתה "בעסק גדול . . מפני הבייתוסים שהיו אומרים אין קצירת העומר במוצאי יו"ט"⁵⁵ — כיון שקצירת העומר זמנה לאחרי חג הפסח, שענינו עבודת הצדיקים (שהרי פסח הוא זמן הגירות⁵⁶, ו"גר שנתגייר כקטן שנולד דמיי"ט⁵⁷), ולכן לא הי' אז רעש גדול כ"כ ("אזא גרויסער שטורעם"). משא"כ בחג הסוכות, שבא לאחרי יוה"כ"פ, שהוא זמן התשובה⁵⁸ — היתה שמחת בית השואבה בשמחה גדולה, מצד גודל מעלת התשובה⁵⁹.

יג. וזהו הענין ד"ושאבתם מים בששון ממעיני הישועה" — ששאיבת המים שבאה בהמשך לעבודת התשובה דיוה"כ"פ, היא בשמחה. והיינו, לפי שמתקשר להמקור ("ממעיני הישועה"), שלכן אינו עושה חשבונות כלל ממעמדו ומצבו, אלא נוגע לו רק להיות מקושר להמקור כו'⁶⁰ — שזהו הגילוי דמשיח.

והנה, ידוע שמקצת ומעין הגילוי דמשיח נתגלה ע"י הבעש"ט בתורת החסידות⁶¹ — ע"ד שבערב שבת יש לטעום ממאכלי השבת⁶²,

59) לשלימות הענין — ראה אג"ק חט"ז ע' צב.

60) חסר קצת (המו"ל).

61) ראה בספרים שנעתקו בס' בעש"ט עה"ת בהקדמה אות כא ואילך. לקו"ש ח"ל ע' 172. וש"נ.

62) פע"ח שי"ח רפ"ג. שער הכוונות ענין טבילת ע"ש. והובא להלכה במג"א (או"ח סר"ג סוסק"א) וש"ע אדה"ז (שם ס"ח).

51) ראה בארוכה שיחת שמחת ביה"ש תשי"ב בתחלתה (תו"מ ח"ד ע' 43 ואילך).

52) ראה פרש"י סוכה מח, ב (ד"ה הגבה). פיהמ"ש להרמב"ם סוכה פ"ד מ"ט.

53) לשון חז"ל — מכות ה, ב.

54) ראה רמב"ם הל' תשובה פ"ז ה"ד.

55) מנחות סה, א (במשנה).

56) ראה יבמות מו, סע"א ואילך.

57) שם כב, א. וש"נ.

58) רמב"ם שם פ"ב ה"ז.

כמאמר⁶³ "טועמי' חיים זכו", וכמו כן קודם ביאת המשיח, "יום שכולו שבת"⁶⁴, נתגלה מעין הגילוי דמשיח בתורת החסידות ע"י הבעש"ט. וזהו ג"כ ששיטת הבעש"ט היא שכל עניני העבודה צריכים להיות בשמחה, כמ"ש⁶⁵ "עבדו את ה' בשמחה", ובכללם גם עבודת התשובה, שגם היא צריכה להיות בשמחה⁶⁶.

(65) תהלים ק, ב.
(66) חסר סיום השיחה (המו"ל).

(63) נוסח תפלת מוסף לש"ק.
(64) תמיד בסופה.